

GRUMOVA NAGRADA V SLOVENSKEM LITERARNEM SISTEMU

Mateja Pezdirc Bartol
Filozofska fakulteta, Ljubljana

UDK 06.068 Grum:821.163.6-2"20"

Prispevek prikazuje, kako se v zemljevid slovenskih literarnih nagrad vrisuje Grumova nagrada, priznanje za najboljše slovensko dramsko besedilo, analizira postopek določanja nagrajencev ter obravnava vlogo in pomen te nagrade za razvoj slovenske dramatike in oblikovanje kanona slovenskih dramskih besedil.

Grumova nagrada, literarne nagrade, slovenska dramatika, literarni kanon

The paper reflects on the place of the Slavko Grum Award for the best Slovene dramatic text among other Slovene literary awards, it analyses the nomination and selection processes, and deals with the importance of the award for the development of Slovene drama and its canon.

Slavko Grum Award, literary prizes, Slovene drama, literary canon

Uvod

Grumova nagrada je bila prvič podeljena leta 1979 v okviru festivala Teden slovenske drame, ki poteka vsako leto v Prešernovem gledališču Kranj. Do danes je Grumovo nagrado prejelo 37 dramskih besedil 3 avtoric in 17 avtorjev. Leta 1997 Grumova nagrada ni bila podeljena, ker nobeno od prispelih besedil po mnenju žirije ni zadovoljevalo estetskih kriterijev, leta 1987, 2001 in 2009 sta bili nagrajeni dve besedili, leta 2010 pa celo tri.¹ Če se je za nagrado prvič potegovalo 22 besedil, v zadnjih letih številka niha med 40 in 50 besedili. Opaziti je naraščajoče število dramatičark – če smo v 80. in 90. letih zasledili komaj kakšno ime, je avtoric po letu 2000 med 30 in 40 odstotki. Med največkrat nagrajenimi avtorji so Dušan Jovanović, Drago Jančar, Matjaž Zupančič in Ivo Svetina, ki so nagrado prejeli po štirikrat, Dragica Potočnjak pa je prva dramatičarka, ki je prejela Grumovo nagrado, in sicer leta 2007. Do

danes so bila uprizorjena vsa nagrajena besedila, izjema je *Biljard na Capriju* Iva Svetine, *Križ* Matjaža Briškega in *Konec Atlasa* Žanine Mirčevske ter nagrajenca iz leta 2010, to sta *24UR* Simone Semenič in *Grobnica za Pekarno* Iva Svetine,² medtem ko je *Totenbirt* Iva Prijatelja že doživel odrsko postavitve. Ker podeljevanje Grumove nagrade sovpada z letnicama letošnje simpozijske teme, sem se odločila za prispevek, v katerem bom premislila vlogo in pomen Grumove nagrade v slovenskem literarnem sistemu, pri čemer izhajam iz naslednjega stališča: »Bistvena novost v pojmovanju literature kot sistema je, da nas kot predmet literarne vede ne zanimajo zgolj literarna dela ali njihovo ustvarjanje (proizvodnja), ampak vsa tista komunikacijska dejanja, ki v 'literarnem življenju' (B. Ejhenbaum) in družbi vzpostavljajo, krepijo in ohranjajo osnovne ter spremenljive konvencije literarnosti in ki snujejo vrednostne svetove, pričakovanja in predpostavke,

¹ Vsi številčni podatki v povezavi z Grumovo nagrado so prešteti oziroma povzeti iz knjižice *40 let Tedna slovenske drame*.

² Seznam vseh 37 nagrajenih besedil je dostopen tako na spletnem gledališkem portalu www.sigledal.org kot na Wikipediji (Portal: Literatura), zato ga v prispevku posebej ne navajam.

s katerimi književna dela sprejemamo.« (Juvan 1994: 284.) V ta kontekst sodijo tudi literarne nagrade.

Mesto Grumove nagrade v kontekstu slovenskih literarnih nagrad

James F. English v delu *The Economy of Prestige: Prizes, Awards and the Circulation of Cultural Value* (2005: 19–20) ugotavlja, da je število kulturnih nagrad v zadnjem desetletju močno presežlo povečanje kulturne produkcije in splošne ekonomske rasti – nagrade so tako postale najboljši instrument za izmenjavo med kulturnim, ekonomskim, socialnim in političnim kapitalom. Avtor vključuje nagrade v ekonomijo kulturnega prestiža in jih razume kot del kulturnega kapitala. Tudi v slovenskem prostoru lahko v zadnjih letih opazujemo rast števila literarnih nagrad, zlasti na področju mladinske književnosti, ki je najbolj podvržena trgu. Povečuje se tudi število nagrad v okviru Tedna slovenske drame: tako je bila leta 1999 ustanovljena velika nagrada Tedna slovenske drame za najboljšo uprizoritev, ki se je leta 2004 preimenovala v Šeligovo nagrado, 2006 pa je bila prvič podeljena tudi nagrada občinstva. Specifičnost Grumove nagrade je, da se podeljuje za izvirno slovensko dramsko besedilo, definira jo torej literarna vrsta oziroma nadvrsta in je zato primerljiva z nagradami za roman (kresnik), poezijo (Veronikina nagrada, Jenkova nagrada) in kratko prozo (fabula). Z dramatikom je povezan tudi specializiran festival Dnevi komedije v Celju, ki poteka od leta 1992 in na katerem se od leta 1998 podeljuje nagrado žlahtno komedijsko pero, leta 2001 pa je Gledališče Ptuj ustanovilo natečaj Mlada dramatika (Pezdirč Bartol 2004: 18–19), ki je po obetavnih začetkih zamrl, medtem ko je Borštnikovo srečanje v večji meri usmerjeno v nagrajevanje gledaliških oziroma igralških dosežkov in namenja bistveno manjšo vlogo slovenskim dramskim besedilom.

V svetu ima med literarnimi nagradami največji ugled Nobelova nagrada za literaturo, ki je bila prvič podeljena leta 1901, in sicer z besedami A. Nobela za »najvidnejše literarno delo v smeri ideala«, pri čemer so se interpretacije besede »ideal(en)« skozi čas spreminjale (Johnson 2005: 210), medtem ko ima v slovenskem prostoru najelitnejši značaj Prešernova nagrada, prvič podeljena leta 1947.³ Poglejmo si, kakšen status imajo znotraj skupine Prešernovih nagrajencev dramatik, in sicer v primerjalnem obdobju z Grumovo nagrado, to je med leti 1979 in 2010. Med Prešernovimi nagrajenci za literarni opus oziroma življenjsko delo se pogosto znajdejo avtorji, ki pišejo (tudi) dramska besedila, to so Dane Zajc, Mira Mihelič, Vitomil Zupan, Dominik Smole, Andrej Hieng, Rudi Šeligo, Dušan Jovanović, Marjan Rožanc, Drago Jančar in Venko Taufer. Drugačno sliko dobimo, če pogledamo nagrade Prešernovega sklada, saj so bili v preučevanih enaintridesetih letih nagrajeni zgolj štirje dramatik, in sicer leta 1980 Tone Partljič za satirično-komedijske igre, leta 1986 pesnik in dramatik Milan Jesih za pesniško zbirko *Usta* in dramska besedila, leta 1993 Evald Flisar za dela *Popotnik v Kraljestvu senc*, *Kaj pa Leonardo*, *Jutri bo lepše* ter leta 2010 Andrej Rozman Roza za dramsko besedilo *Najemnina*, za besedilo pop rock opere *Neron* in *Uganke 100+1*. Poleg izjemno majhnega števila dramatikov nas presenetli dejstvo, da nobeden med njimi ni prejel nagrade za eno samo besedilo – pesniki in prozaisti nagrado Prešernovega sklada prejmejo skoraj vsako leto za posamezno pesniško zbirko, roman ali zbirko kratke proze – temveč vedno za več del iz literarnega opusa, ki z izjemo Partljiča ne sodijo v polje dramatike. Podatek je presenetljiv še posebej v primerjavi z letom 1947, ko je bila Prešernova nagrada podeljena prvič, prejeli so jo namreč kar trije dramatik za posamezno dramsko besedilo:

³ Sezname nagrajencev v nadaljevanju so povzeti in dopolnjeni po podatkih na Wikipediji (Portal: Literatura).

Matej Bor za *Raztrgance*, Vitomil Zupan za *Rojstvo v nevihti* in Ivan Potrč za *Kreflovo kmetijo*. Razlogi za takšno stanje se nam kažejo v več smereh, saj težko verjamemo, da so dramska besedila preprosto slabša v primerjavi s sočasno poezijo in prozo: (1) upravni odbor oziroma strokovne žirije dramska besedila razumejo bolj kot partituro za gledališko uprizoritev in ne kot samozadosten literarni tekst; (2) v žiriji za literaturo ni strokovnjakov s področja dramatike (ti zasedajo mesta v žiriji za scenske umetnosti) in (3) dramska besedila niso vedno objavljena v knjižni obliki oziroma uprizorjena na odru, kar dodatno zaplete izbor relevantnih del.

Podobno slabo se odrežejo dramska besedila tudi v okviru drugih literarnih nagrad, pri nagradi za knjižni prvenec, ki se podeljuje od leta 1983, je med nagrajenci en sam dramatik, in sicer Matjaž Zupančič z *Izganjalci hudiča* (1993), Rožančevo nagrado za esejistično delo sta prejela Vinko Möderndorfer za *Gledališče v ogledalu* (2002) in Dušan Jovanović za *Svet je drama* (2008), popolnoma pa je prezrta dramatika v okviru nagrad za mladinsko književnost, naj omenimo osrednji nagradi, to sta večernica (podeljuje se od leta 1997) in desetnica (podeljuje se od leta 2004), kjer mladinsko dramsko besedilo še ni bilo nagrajeno.

Pregledani sezname literarnih nagrad v slovenskem prostoru nas napeljujejo k zaključku, da so dramska besedila redko nagrajena znotraj nagrad, ki niso posebej specializirane za dramsko vrsto, zato je Grumova nagrada osrednja, najpomembnejša, s tem pa tudi najprestižnejša nagrada za slovenska dramska besedila.

Podeljevanje nagrade Slavka Gruma

Določanje nagrajencev po svetu in pri nas sledi korakom oziroma daljšemu in vnaprej načrtanemu postopku: (1) določanje kriterijev razpisa, (2) razvrščanje prispelih besedil, (3) izločanje manj kvalitetnih besedil, (4) predstavitev nominirancev in (5) sklepna slovesnost z razglasitvijo nagrajenca (Musar 2007:

110–111), vse naštete korake lahko opazujemo tudi pri Grumovi nagradi.

Razpisni pogoji določajo, da se Grumova nagrada podeljuje za izvirno slovensko dramsko besedilo, pri čemer je pojem dramsko razumljen v najširšem pomenu besede, saj žirija upošteva vse oblike dramskega pisanja: poleg dramskih besedil tudi nove oblike dramske forme, ki so v strokovni literaturi poimenovane z izrazi uprizoritveni tekst/gledališki tekst/ne več dramski tekst/postdramski tekst. Prav tako razpis ni žanrsko oziroma zvrstno omejen, med prispelimi besedili najdemo najrazličnejše dramske zvrsti, kot so drama, igra, tragikomedija, dramska groteska, poetična drama, monodrama, komedija ipd. Za razliko od preteklosti od leta 2002 na natečaju ne sodelujejo več mladinska dramska besedila; odločitev je bila smiselna, saj je avtor zavezan svoje pisanje prilagoditi recepcijskim zmožnostim otroka/mladostnika, zato je besedila tematsko, slogovno, jezikovno in tudi oblikovno nesmiselno primerjati z besedili za odrasle. Tudi v času, ko je bil natečaj odprt mladinski dramatiki, nikoli ni bilo nagrajeno ali nominirano nobeno mladinsko dramsko delo. Odprta pa ostaja oblika prispelega besedila, ki je lahko v rokopisni obliki, lahko je bilo že objavljeno v knjižni ali revijalni izdaji ali celo uprizorjeno, pri čemer se pojavi vprašanje, ali imajo tako vsa prispela besedila enake pogoje. Če je bilo dramsko besedilo že uprizorjeno, lahko njegova režija/interpretacija posredno pozitivno ali negativno vpliva na presojo žirije. Prav tako objavljeno in uprizorjeno besedilo ne more ostati anonimno, kar je ena od značilnosti natečaja. Zdi se, da je slovenski prostor premajhen in bi z omejevanjem pogojev razpisa lahko izgubili kvalitetna besedila, npr. z omejitvijo neuprizorjenosti dela. Čeprav žirija besedila bere anonimno, to je brez avtorjevega imena, s čimer naj bi bila zagotovljena večja objektivnost, dramatiki pogosto svoje tekste pošiljajo pod psevdonomom, saj jim ta daje občutek, da žirija med branjem ne bo obremenjena z njihovimi

imeni in literarnim opusom. Prispela besedila za Grumovo nagrado niso omejena z letnico izida (kot npr. za nagrado kresnik), temveč z datumom natečaja, zato se zgodi, da avtor ponovno kandidira z istim besedilom (izkušnje kažejo, da se določeni teksti na natečaju pojavljajo večkrat, včasih pod drugim naslovom, včasih z novo, popravljeno verzijo).

Andreja Musar v svoji še nedokončani disertaciji *Literarno nagrajevanje na Slovenskem* literarne nagrade deli v dve skupini: prvo predstavljajo literarni natečaji, pri katerih pridejo v poštev za nagrado dela, ki jih žiriji pošljejo avtorji sami, drugo pa literarne nagrade, pri katerih krog potencialnih kandidatov ni omejen, predlaga jih lahko žirija sama, lahko pa srečamo tudi nagrade, ki so kombinacija obeh navedenih (2007: 104). Glede na predstavljeno delitev poteka Grumova nagrada v obliki literarnega natečaja, na katerega se lahko prijavi vsakdo (ki zadostuje razpisnim pogojem), posledica je veliko število tudi manj kvalitetnih besedil, zato žirije v spremljevalnih knjižicah posameznega Tedna slovenske drame pogosto poročajo o deležu besedil, ki ne zadovoljuje niti osnovnih standardov dramskega pisanja. Ta podatek ni problematičen, saj je treba pri literarnih natečajih znaten delež manj kvalitetnih del vzeti v zakup in jih ob prvem branju izločiti. Pri narodnih, kjer je letna produkcija literarnih del bistveno večja kot v Sloveniji, so v ta namen uvedli anonimne predocenevalce, ki opravijo začetno fazo izločanja, tako npr. za nagrado Booker, žirija pa se odloča znotraj nastalega izbora (Musar 2007: 108). Pri nas to ni v navadi, saj je količina besedil obvladljiva.

Strokovna žirija v naslednji fazi presoja vsa na natečaj prispela besedila, v konkurenci za nagrado pa ostajajo tudi nominiranci preteklega leta. Člani strokovne žirije berejo, presojujejo in izločajo besedila avtonomno, brez vnaprej danih pravil in kriterijev, prav ohlapna merila oziroma utemeljitve so pogosto tako pri nas kot v svetu predmet

številnih pomislekov. V preteklosti so zlasti Prešernovi nagradi očitali, da namesto strokovnih, literarnovednih in estetskih argumentov prevladajo politični (nagrade naj bi dobivali privrženci prevladujoče politične ideologije), prav tako je problematično, če se a priori daje prednost določeni umetniški smeri pred drugimi ter če na presojo vplivajo osebne preference žirantov in njihova mreža poznanstev (Musar 2007: 33). Strokovne žirije za Grumovo nagrado v utemeljitvah navajajo lastnosti, ki so imanentne besedilu (izvirna dramska forma, aktualnost tematike, jezikovna dovršenost, spretnost dialogov ...), hkrati pa vrednotenje besedil izhaja tudi iz ocenjevalčeve izobrazbe, njegovih moralnih vrednot, religioznih in filozofskih nazorov, literarno-estetskih meril, ki zrcalijo splošne kulturne vrednote nekega časa in prostora, zato je vrednotenje literarnih besedil do neke mere vedno subjektivno. Matija Ogrin v monografiji *Literarno vrednotenje na Slovenskem od 1918 do 1945* zapiše:

Vrednostni akt je po eni strani opredeljen s svojim predmetom – literarnim delom –, po drugi strani pa je določen s horizontom bralčevih dispozicij, ki so pravzaprav kompleksen sestav religioznih in filozofskih nazorov, ideologij, literarno-estetskih pogledov, vplivov sociokulturnega konteksta, bližine tem ali onim literarnim tokovom – in še marsičesa. (Ogrin 2003: 9.)

Problema vrednotenja ne bi rešili niti vnaprej postavljeni in trdno določeni kriteriji, saj naj bi vrhunsko delo takšne kriterije vedno znova tudi presegalo. Literarne nagrade pa po drugi strani niso nekaj popolnoma relativnega. Če gre za izvirno in nadpovprečno delo, ga bodo kot takega prepoznali vsi ocenjevalci, ne glede na morebitne osebnostne razlike. Zavedati pa se je treba dejstva, da se besedila vrednoti v primerjalnem kontekstu drugih na natečaj prispelih dramskih del in ne absolutno, nagrajeno delo tako ponavadi odstopa in izstopa iz konteksta besedil.

Žirije za Grumovo nagrado izberejo in nominirajo pet dramskih besedil, število

nominirancev je lahko večje ali manjše in niha glede na kvaliteto prispelih besedil med tri in sedem. Nominirana dela so podprta s strokovnimi utemeljitvami, v času festivala Teden slovenske drame so tudi širše predstavljena v obliki javnih bralnih uprizoritev. Prešernovo gledališče organizira še dan nominirancev, to je pogovor in srečanje z avtorji nominiranih besedil.

Če je bilo v preteklosti ime Grumovega nagrajenca znano že vnaprej, poteka razglasitev nagrajenca zadnja leta šele na dan podelitve, zaključna slovesnost ima tako značaj »tekmovalnega spektakla«,⁴ ki stopnjuje radovednost in napetost med publiko, kot je to značilno za področje zabavne industrije, primer so npr. svetovno znane podelitve oskarjev (Musar 2007: 104). Grumova nagrada ni bila podeljena le leta 1997, v vsej zgodovini njenega podeljevanja pa nagrade še nihče od avtorjev ni zavrnil.

Vloga in pomen Grumove nagrade

Literarne nagrade so v prvi vrsti namenjene nadpovprečnemu umetniškemu dosežku nekega avtorja in ga v veliki meri celo definirajo: »seznam nagrad, ki jih je prejel določen avtor, zaseda pomembno mesto v njegovem življenjepisu, intervjujih, člankih o njem in nenazadnje v osmrtnicah« (Musar 2007: 97). S tem pa se funkcija/vloga nagrade ne konča, saj vstopa v širši sistem kulturne izmenjave oziroma »kulturnega kapitala« (English 2005: 3, Musar 2007: 99): z nagrado ne pridobi le avtor besedila, temveč tudi drugi akterji. Vlogo in pomen Grumove nagrade bomo premislili v naslednjih točkah.

1. Grumova nagrada je potrditev avtorjevega ustvarjalnega dela kot tudi finančna spodbuda za nadaljnje delo. Nagrada zagotavlja širšo prepoznavnost avtorja in njegovega dramskega besedila v slovenskem

prostoru, avtor ima več možnosti pri objavi besedila in gledališki uprizoritvi, prevod v angleščino pa mu omogoča prodor na tuje odre.

2. Grumova nagrada ima pomembno vlogo pri evidentiranju slovenskih dramskih besedil, saj so ta za razliko od zbirk poezije in kratke proze ter romanov bistveno redkeje objavljena v knjižni izdaji in tako velik del besedil ostaja v rokopisni obliki in širši javnosti neznan. Ker večinoma avtorji vsa svoja nastala besedila pošiljajo na natečaj za Grumovo nagrado, je seznam prispelih besedil tudi dovolj dober pokazatelj letne dramske produkcije. Hkrati pa žirije opravijo nalogo ločevanja kvalitetnih del od manj kvalitetnih, s čimer usmerjajo založnike in bralce pri izboru in kupovanju dramskih del, seznam nominiranih del pa je v pomoč tudi umetniškim vodjem gledališč pri oblikovanju repertoarja.

3. Grumova nagrada je nastala z namenom povečati motivacijo za pisanje in uprizorjanje slovenske dramatike, saj se pisci raje odločajo za prozo in poezijo, kjer imajo več možnosti za objavo in tudi večji odziv bralcev. Grumova nagrada izpostavlja dramatiko slovenskih avtorjev in s tem zavedanje pomena domače dramatike, ki je še tako odmevne mednarodne uspešnice ne morejo nadomestiti.

4. Izbor in podelitev Grumove nagrade je medijsko odmeven dogodek, zanimiv za širšo javnost. Pozornost tako javnosti kot medijev je v času trajanja festivala Teden slovenske drame usmerjena k slovenskim dramatikom in uprizorjanju slovenske dramatike, v središču dogajanja pa je Prešernovo gledališče kot organizator festivala. Festival je nenazadnje priložnost za strokovna srečanja, okrogle mize, mednarodne izmenjave in delavnice dramskega pisanja. V osrednjih časopisih pa

⁴ James F. English opozarja, da je izenačevanje kulturnih dosežkov s športnimi zgrešeno, saj literarnih dosežkov ni možno objektivno izmeriti, v prevladujočem konceptu zmagovalcev in poražencev ter velikem vzponu nagrad v zadnjih desetletjih pa prepoznavna enega od simptomov prevlade potrošniške družbe, ki je nadomestila bogato in raznovrstno kulturo s plitko in homogeno »McCulture« (2005: 3).

pogrešamo predstavitev nominiranih besedil in pogovor z njihovimi avtorji (kot je to v navadi za nagrado kresnik) ter več informacij o festivalskem dogajanju pod enotnim logotipom (nedosegljiv zgled je filmski festival Liffe, ki ima v dnevnem časopisu celo posebno prilogo).

5. Literarne nagrade imajo pomembno vlogo tudi pri oblikovanju literarnega kanona, saj je ta »represntativna paradigma literarnega diskurza, ki nastaja zaradi selekcijskega delovanja izvedencev in 'navadnih bralcev': gradijo ga tako institucije založništva, kritike, nagrajevanja, literarnozgodovinska interpretiranja in klasificiranja kakor tudi plebiscit dolgega trajanja – trajanja priljubljenosti med bralci« (Juvan 2005: 391). Za primer si pogledimo, v kolikšni meri Grumova nagrada vpliva na vključenost avtorjev in nagrajenih del v temeljne literarnozgodovinske preglede slovenske dramatike; takšna sta za sodobno slovensko dramatiko le dva, in sicer poglavje Dramatika avtorja Denisa Poniža v knjigi *Slovenska književnost III* (2001) in monografija *Slovenska dramatika v drugi polovici 20. stoletja* Silvije Borovnik (2005). Analiza⁵ pokaže, da je velik del nagrajencev vključen v pregled slovenske dramatike, vendar bi bila besedila verjetno vključena, tudi če nagrade

ne bi dobila, saj nagrada (v pregledu Denisa Poniža) pogosto sploh ni omenjena. Po drugi strani nagrada sama po sebi ne zagotavlja umestitve v pregled, saj vanj niso vključeni vsi nagrajeni avtorji, znotraj analize avtorskega opusa pa je v posameznih primerih več pozornosti namenjene delom, ki nagrade niso dobila, prav tako so v pregledu vključeni in enako podrobno predstavljeni tudi drugi avtorji, ki Grumove nagrade niso/niso še dobili (npr. Vinko Möderndorfer, Emil Filipčič, Veno Taufer idr.). Vloga Grumove nagrade je tako pomembna predvsem pri oblikovanju tega, čemur Marko Juvan pravi obrobje kanona:

to z rahlim, nekajletnim časovnim zamikom, ki ga zahteva prvotni bralski, kritiški, esejistični, izdajateljski, uredniški, deloma že tudi poetološki in literarnozgodovinski odziv, sledi dinamiki sprotnega literarnega življenja in se zato tudi samo precej spreminja, saj se v njem soočajo in prerivajo časovno soobstajajoči oz. zamenjujoči se stili, poetike, estetska vodila, literarne skupine in posamezniki, medtem ko se jedro kanona evolucijskemu utripu odmika, tako da je v razmeroma nespremenjeni obliki navzoč v kulturi na način dolgega trajanja in ga sestavljajo nesporni klasiki (Juvan 1994: 282).

Kar se tiče dramatike, lahko zapišem, da na oblikovanje kanona v veliki meri vpliva

⁵ Pregled Denisa Poniža je izšel leta 2001, zato vključuje nagrajena dela do leta 1998, zadnje je Vladimir Matjaža Zupančiča. Od Grumovih nagrajencev upošteva Daneta Zajca, pri čemer nameni *Vorancu* slabo stran, *Kalevali* nekaj vrstic; pri Dušanu Jovanoviču obravnava tako *Karamazove* kot *Zid, jezero*, a največ pozornosti nameni *Antigoni*; pri Dominiku Smoletu je težišče analize na *Antigoni* in zgodnjih delih, medtem ko je nagrajeno delo *Zlata čevlčeka* predstavljeno v štirih vrsticah; pri Dragu Jančarju natančno analizira dramo *Disident Arnož in njegovi* ter *Veliki briljantni valček*, na kratko je označen Čakajoč *Godota* s komentarjem, da je to Jančarjeva najbolj šibka drama, ki napoveduje še šibkejši *Halstat*, predstavljen v nadaljevanju; analiza del Rudija Šelige vključuje tako *Ano* kot *Svatbo*; prav tako so predstavljena vsa tri do takrat nagrajena dela Iva Svetine pod skupnim naslovom Poetična drama druge generacije; dela Milana Jesiha so analizirana, vendar nikjer ni omenjen nagrajeni *En sam dotik*; obravnavane so drame Evalda Flisarja, a je nagrajeni *Kaj pa Leonardo* omenjen le pri Jančarju v povezavi z motivom umobolnice, ne pa samostojno, drama *Gabrijel in Mihael Jožeta Snoja* je omenjena v povezavi z *Antigono* Smoleta in Jovanoviča ter tematiko dveh sovražnih bratov, pod naslovom *Kmetje – kulaki* ali žrtve sistema je obravnavna nagrajena komedija Toneta Partljiča *Moj ata, socialistični kulak*. Sergeja Verča nisem zasledila. Silvija Borovnik v svojem po avtorskih opusih urejenem pregledu upošteva večino nagrajenih avtorjev, manjkata Jože Snoj in Sergej Verč, medtem ko so Zoran Hočevar, Rok Vilčnik in Zdenko Kodrič le naštet v uvodnem poglavju. Pri Jesihu omeni, da je prejel Grumovo nagrado za *En sam dotik*, drugih informacij v zvezi z nagrajenim besedilom ne zasledimo. Zadnje navedeno nagrajeno delo je Flisarjeva *Nora Nora* iz leta 2004. Znotraj posameznega opusa nagrajena dela niso posebej izpostavljena ali natančneje analizirana, je pa nagrada pri vseh omenjena.

tudi dostopnost besedila⁶ in s tem branost, zanimanja gledališč in uprizoritve besedila z vedno novimi aktualnimi interpretacijami, literarnovedne in teatrološke študije, ki analizirajo posamezno delo ali avtorjev opus, vključenost v enciklopedije, antologije, preglede slovenske književnosti/dramatike ter šolski kanon s svojim izbor obveznih in prostoizbirnih besedil v učnih načrtih in učbenikih.⁷

Zaključek

Sedemintrideset dramskih besedil sedemnajstih avtorjev in treh avtoric je v času od leta 1979 do 2010 izpisalo svojo zgodbo razvoja in spreminjanja slovenske dramatike, pri čemer so Grumovo nagrado najpogosteje prejeli že uveljavljeni dramatik ali prepoznavna literarna imena, zelo redko je nagrado dobil neznani avtor oziroma dramski prvenec.⁸ Kot sem prikazala v prispevku, so nagrajena dela večinoma našla pot na gledališke odre in bila objavljena v knjižni izdaji, skoraj vsa⁹ so bila v naslednjih letih uvrščena v tekmovalni uprizoritveni program Tedna slovenske drame, kar dokazuje, da nagrajena besedila ponujajo izzive tudi gledališkimi ustvarjalcem.

Literatura in viri

- BOROVNIK, Silvija, 2005: *Slovenska dramatika v drugi polovici 20. stoletja*. Ljubljana: Slovenska matica.
- DRNOVŠČEK, Mirjam, POŠTRAK, Marinka (ur.), 2010: *40 let Tedna slovenske drame*. Kranj: Prešernovo gledališče.
- ENGLISH, James F., 2005. *The Economy of Prestige: Prizes, Awards and the Circulation of Cultural Value*. Cambridge, London: Harvard University Press.
- JOHNSON, David (ur.), 2005: *The Popular & the Canonical. Debating Twentieth-Century Literature 1940–2000*. London, New York: Routledge.
- JUVAN, Marko, 1994: Slovenski Parnasi in Eliziji: Literarni kanon in njegove uprizoritve. Marko Juvan, Tomaž Sajovic (ur.): *Individualni in generacijski ustvarjalni ritmi. Obdobja 14*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 277–315.
- JUVAN, Marko, 2005: Kulturni spomin in literatura. *Slavistična revija* 53/3. 379–400.
- MUSAR, Andreja, 2007: *Literarno nagrajevanje na Slovenskem* (tipkopis).
- OGRIN, Matija, 2003: *Literarno vrednotenje na Slovenskem: od 1918 do 1945*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
- PEZDIRC BARTOL, Mateja, 2004: Najnovejša slovenska dramatika med platnicami in odrom. *Jezik in slovstvo* 49/5. 13–21.
- PONIŽ, Denis, 2001: Dramatika. Jože Pogačnik idr.: *Slovenska književnost III*. Ljubljana: DZS. 203–349.

⁶ Nagrajena besedila so večinoma izšla v knjižnih izdajah in so bralcem dostopna v splošnih knjižnicah, več truda in iskanja pa zahtevajo besedila, ki so ostala v tipkopisu oziroma bila objavljena le v gledališkem listu, to so *En sam dotik*, *Gabrijel in Mihael*, *To* in *'m te ubu*. Zato je zelo dobrodošlo sodelovanje Prešernovega gledališča s kranjsko založbo Zelolepo, s katero so leta 2009 začeli izdajati zbirko *Grumovi nagrajenci 1979–2010*, v kateri bodo izšla vsa nagrajena besedila, vključno z angleškim prevodom.

⁷ Dijaki slovenskih gimnazij tako zelo dobro poznajo Smoletovo *Antigono*, medtem ko je le redko kdo slišal za nagrajena *Zlata čeveljčka*, natančno poznajo *Veliki briljantni valček* Draga Jančarja, ne pa preostalih treh avtorjevih nagrajenih dram. V prikazanih primerih ima tako šolski izbor neprimerno večjo težo pri oblikovanju kanona kot prejete nagrade.

⁸ Na okrogli mizi z naslovom *Grumovi nagrajenci od začetka do danes*, ki je potekala v okviru 40. Tedna slovenske drame, sem natančneje predstavila vsa nagrajena besedila, in sicer prevladujoče motive in teme, spreminjanje dramske forme, jezikovne posebnosti ipd. Ker bi takšna raziskava preseгла okvire pričujočega prispevka, bo objavljena ob drugi priložnosti.

⁹ Od 37 nagrajenih besedil so se nato kot gledališka uprizoritev uvrstila v tekmovalni program Tedna slovenske drame vsa, razen že uvodoma našeta neuprizorjena dela ter *Vrtovi in golobica* (uprizorjeni v režiji T. Pandurja pod naslovom *Babylon*), *Tako je umrl Zaratuštra* in *To*.